

Florynwei 3
9251 MP Burgum
Postbus 24
9250 AA Burgum

T 0511-548596

info@noardlikefryskewalden.nl
www.noardlikefryskewalden.nl

Gerichte ondersteuning voor maatschappelijke diensten met regionaal maatwerk in een toekomstig GLB

Datum: 2-11-2017

Projectplan:

Gerichte ondersteuning voor maatschappelijke diensten met regionaal maatwerk in een toekomstig GLB

Uitgebracht aan:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
BoerenNatuur.nl

Opgesteld door:

Noardlike Fryske Wâlden
Kuipersweg 5
9285 SN Buitenpost

Contactpersoon:

Wouter Rozendaal
info@noardlikefryskewalden.nl
T 06-26518693

INHOUDSOPGAVE

1.	AANLEIDING EN VRAAGSTELLING	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Vraagstelling	5
2.	NOARDLIKE FRYSKE WÂLDEN	6
2.1	Wie zijn de Noardlike Fryske Wâlden	6
3.	VISIE EN VOORWERK	9
3.1	Visie op de vraagstelling	9
3.2	Voorwerk	10
4.	ACTIVITEITEN EN BEOOGDE RESULTATEN	12
4.1	Ontwikkeling bouwstenen nationale borgingsmethodiek voor een gebiedsgerichte invulling van een doelgericht GLB.....	13
4.1.1	Eén borgingsmethodiek voor GLB en markt	13
4.1.2	Gebiedsproces met vraag en aanbod	17
4.2	Regionale ruimtelijke vertaling	18
4.3	Toetsing met leden	20
4.3.1	Gebiedsuitwerking in een pilotgebied	20
4.3.2	Proefdraaien in de praktijk op kleine schaal	22
4.4	Aansluiting bij marktontwikkelingen.....	23
5.	PROJECT- EN PROCESORGANISATIE	24
5.1	Projectorganisatie	24
5.2	Projectorganisatie	24
5.3	Externe begeleiding.....	25
5.3.1	Opdrachtgever	25
5.3.2	Externe begeleidingsgroep	25
5.3.3	Evaluatie / onderzoek	26
5.4	Communicatie	26
6.	PLANNING EN BEGROTING	27
6.1	Planning	27
6.2	Begroting	27

LITERATUURLIJST.....	28
----------------------	----

1. AANLEIDING EN VRAAGSTELLING

1.1 Aanleiding

Het huidige Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) loopt van 2014 tot en met 2020. De voorbereidingen voor een nieuw GLB voor de daarop volgende periode na 2020 zijn in volle gang, zowel binnen Nederland als daarbuiten.

Op 29 november 2017 kwam de Europese Commissie met een mededeling over de toekomst van voeding en landbouw naar buiten. In dit document geeft de Europese Commissie de richting aan voor het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid na 2020. De kernpunten van de commissieplannen zijn:

- vereenvoudiging van de regels,
- meer ruimte voor nationale invulling van het beleid,
- meer aandacht voor klimaat en duurzaamheid.

De commissie heeft dit onder andere benoemd in onderstaande passages uit eerder genoemde mededeling:

“In het uitvoeringssysteem van het toekomstige GLB moet de Unie de fundamentele beleidsparameters vaststellen (doelstellingen van het GLB, brede soorten interventie, basisvereisten), terwijl de lidstaten meer verantwoordelijkheid moeten dragen en meer verantwoording moeten afleggen over hoe ze aan de doelstellingen voldoen en de afgesproken streefdoelen bereiken. De doelstellingen van het GLB zouden in overeenstemming zijn met de verplichtingen van het EU-verdrag maar ook met de reeds overeengekomen doelstellingen en streefdoelen inzake milieu, klimaatverandering (COP 21) en een aantal duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Bij de voorbereiding van strategische plannen voor het GLB zullen de lidstaten rekening houden met hun aangenomen planningsinstrumenten die voortvloeien uit EU-wetgeving en -beleid op het gebied van milieu en klimaat. Tegelijkertijd zullen de lidstaten verantwoordelijk zijn voor het verstrekken van geloofwaardige monitoring en rapportage van prestaties, als kwaliteitsborging van de begroting.”

“Terwijl de huidige beheersstructuren behouden zouden blijven, zouden de lidstaten tegelijkertijd meer inspraak hebben in de opzet van het nalevings- en controlekader dat op de begunstigden van toepassing is (met inbegrip van controles en sancties).”

“Het planningsproces zou een veel eenvoudiger vorm moeten krijgen, ver onder het complexiteitsniveau van bijvoorbeeld de huidige plattelandsontwikkelingsprogrammering. Dat betekent met name dat prescriptieve nalevingsaspecten zoals de bijzonderheden van maatregelen en de subsidiabiliteitsregels op het niveau van de EU-wetgeving moeten worden geschrapt. Een dergelijke vereenvoudiging zou ook geïntegreerde, innovatieve benaderingen bevorderen en het beleidskader flexibeler en “innovatievriendelijker” maken.”

“De plannen voor het GLB en van de lidstaten moeten vooral gericht zijn op de doelstellingen en verwachte resultaten, en moeten de lidstaten en regio's tegelijk voldoende ruimte bieden zodat

zij kunnen inspelen op hun specifieke kenmerken. In het verlengde van de resultaatgerichte begrotingsaanpak van de Commissie moet het toekomstige uitvoeringssysteem meer resultaatgericht zijn, de subsidiariteit versterken door de lidstaten een veel grotere rol toe te kennen bij het implementeren van GLB-regelingen, realistische en passende overeengekomen doelen nastreven en de EU-gerelateerde administratieve lasten voor begunstigden helpen verminderen. In een dergelijke context kunnen vereenvoudigde kostenopties en moderne technologieën enorme kansen bieden om deze lasten te verminderen, in het bijzonder wat de controles betreft.”

Elk nieuw GLB moet een grotere ambitie weerspiegelen en meer gericht zijn op resultaten op het vlak van efficiënt gebruik van de hulpbronnen, milieuzorg en klimaatactie.

Nodig is een landbouwbeleid met een sterk engagement om collectieve goederen en ecosysteemdiensten te verstrekken in verband met bodem, water, biodiversiteit, luchtkwaliteit, klimaatactie en het ter beschikking stellen van landschapsvoorzieningen. Belangrijk is ook dat de bijdrage van het GLB aan de verwezenlijking van deze doelstellingen strategisch en meetbaar is.

Deze richting kan rekenen op steun vanuit Nederland. Zo heeft Minister Schouten van het ministerie van Landbouw, met haar toespraak op de conferentie “Cap sur la Pac 2020” op 19 december 2017 kenbaar gemaakt. De boer moet een eerlijke prijs krijgen voor de kosten die hij maakt. Nodig is een transitie naar doelgerichte betalingen, onder andere voor diensten die de markt nooit zal willen belonen zoals mitigatie van klimaatverandering, milieudiensten en bescherming van biodiversiteit en landschapsonderhoud. Het huidige systeem van samenwerking in collectieven werkt. Het GLB zou dergelijke samenwerkingsverbanden moeten ondersteunen. Bureaucratische hordes die dit in de weg staan zullen weggenomen moeten worden.

Deze visie is een voortgaande lijn met de Nederlandse inzet zoals deze verwoord is in de kamerbrief van 3 juli 2017 (DGAN-ELVV / 1709171):

“Naar mijn overtuiging moeten de directe betalingen worden omgevormd tot gerichte ondersteuning voor maatschappelijke diensten. Binnen een kleiner wordend GLB-budget moeten de beperktere middelen in zijn geheel gericht worden ingezet voor maatschappelijke doelen. Het doel zou niet langer moeten zijn om langs publieke weg rechtstreeks te voorzien in inkomen voor landbouwers, maar om landbouwers financieel te ondersteunen om aan verwachtingen en wensen van de maatschappij te kunnen voldoen die door de markt onvoldoende worden gehonoreerd.”

“Belangrijker is om erop te focussen dat de betalingen binnen het toekomstige GLB doelgericht worden ingezet op het behalen van regio specifieke opgaven rond vergroening en verduurzaming. Dat geeft ruimte voor het noodzakelijk regionaal maatwerk en de uitwerking van de aanpak binnen het agrarisch natuurbeheer door collectieven.”

“De regering streeft naar een nieuw GLB met aanmerkelijk lagere lasten en kosten voor ondernemers en overheid (Rijk, provincies, RVO.nl). Daarvoor moet de architectuur van het GLB fundamenteel worden herzien. De Europese regelgeving dient kaders te stellen en doelen

te geven die door de lidstaten moeten worden bereikt door middel van nationale implementatieprogramma's. Dat is ook nodig met het oog op de grote klimatologische en fysische verschillen tussen lidstaten, die om maatwerk en doelvoorschriften vragen en zo min mogelijk middelvoorschriften. Het GLB moet daarnaast criteria geven om te bepalen of de doelen worden bereikt. De controles op de naleving dienen bij de lidstaten te worden belegd, waarbij de Europese Commissie controleert of de interne audits van de lidstaat, uitgevoerd door de overheid of bij onafhankelijke controleurs ("cross reliance"), adequaat zijn. Waar mogelijk moet gebruik worden gemaakt van risico gebaseerd toezicht en van moderne controletechnieken zoals satellieten en "big data".

1.2 Vraagstelling

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is voornemens een aantal pilots te starten voor verduurzaming van het GLB vanaf 2021 waarmee de Nederlandse ambities voor het toekomstige GLB bottom up onderbouwd en gevoed kunnen worden. Het ministerie heeft de agrarische collectieven gevraagd met voorstellen voor deze pilots te komen.

2. NOARDLIKE FRYSKÉ WÂLDEN

2.1 Wie zijn de Noardlike Fryske Wâlden

Het gebied Noardlike Fryske Wâlden (Noordelijke Friese Wouden)

De Noardlike Fryske Wâlden is een agrarisch cultuurlandschap gelegen tussen de steden Leeuwarden, Dokkum en Drachten, het werkgebied omvat daarmee de gemeenten Smallingerland, Achtkarspelen, Kollumerland, Dantumadeel en Tytsjerksteradiel. Daarnaast is het gebied onderdeel van de Friese Wouden, een streek in het oosten van Fryslân en grenst aan het Westerkwartier in de provincie Groningen en ligt op noordwestelijke rand van het Drents Plateau. Het gebied van ruim 25.000 hectare dankt de titel Nationaal Landschap aan de unieke combinatie van landbouwgrond, natuur en cultuurhistorie. Er zijn veel houtwallen, weidegronden, meren, moerassen en zandpaden aanwezig in het gebied. Opvallend is ook het grote aantal pingo's en dobben. Rijen bomen met daaronder (bramen)struiken omzomen de weilanden. Zo is een fijnmazig patroon ontstaan met een besloten karakter. Ook zijn er grote open gebieden in het landschap aanwezig, deze gebieden zijn uitermate geschikt voor weidevogels. Want naast de soorten die in het coulisselandschap voorkomen wordt er agrarisch natuurbeheer toegepast om ook de weidevogels in de open gebieden van dienst te zijn. De diversiteit in het gebied, een coulisselandschap met houtwallen en elzensingels enerzijds en anderzijds een open landschap met klei- en veengrond en grote meren biedt een variëteit aan biodiversiteit en natuurwaarden.

De vereniging Noardlike Fryske Wâlden

De Noardlike Fryske Wâlden(NFW) is een agrarische natuurvereniging die zich inzet voor de biodiversiteit en het cultuurlandschap van de Noordelijke Friese Wouden. De vereniging NFW is ontstaan vanuit meerdere agrarische natuur- en landschapsverenigingen, die in het verleden zijn gevormd om de agrarische activiteiten en de landschappelijke waarden met elkaar in balans te houden. Het aantrekkelijke cultuurlandschap en de rijk geschakeerde biodiversiteit van het gebied vormen belangrijke en onderling nauw verbonden waarden van de NFW als geheel en waar de bodem de drager van is. Het behoud van deze waarden steunt op een integrale gebiedsgerichte benadering. Een uitgangspunt waar de NFW voortdurend naar streeft en aan werkt. De NFW is al meer dan 25 jaar actief op het gebied van agrarisch natuur- en landschapsbeheer en op het gebied van het verminderen van de milieudruk door kringlooplandbouw toe te passen.

GLB pilot 2011-2014

In het verleden heeft de vereniging NFW als collectief meegedaan aan de GLB pilot 2011-2014. In deze pilot is veel energie gezet op een gebiedsgerichte benadering, waarbij zelfsturing en samenwerking centraal stonden. De vereniging heeft in deze pilot een gebiedsproces opgestart, waarbij o.a. monitoring, biodiversiteitsverbeteringsplannen en lasten verlagende controlesystemen zijn doorontwikkeld. De basissystematiek van het huidige Agrarische Natuur-

en Landschapsbeheer (ANLb), welke een looptijd heeft van 2016 tot en met 2021, is vanuit de GLB pilot ontwikkeld.

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)

De NFW heeft een goed gebiedsproces doorlopen richting het opstellen van haar gebiedsplan ANLb 2016. De gebiedspartijen komen elk jaar bijeen om de resultaten van het gevoerde beheer te evalueren. Dit proces kan geïntensiveerd worden om de beoogde nieuwe mechanismen met de gebiedspartijen (gemeenten, provincie, waterschap, LBF, LTON, FMF, TBO's) gezamenlijk te verifiëren. De NFW is de komende 4 jaar (2018-2021) Living Lab Duurzame ontwikkeling van hogeschool Van Hall Larenstein en Ondernemersfederatie Noordoost Friesland (ONOF). Dit biedt de mogelijkheid de gebiedspilot met gedegen onderzoek te onderbouwen en/of de effecten te monitoren. De beoogde veldwerkplaats binnen dit Living Lab ligt in het beoogde werkgebied van deze pilot.

Organisatiestructuur

De vereniging NFW heeft een algemeen bestuur die bestaat uit vertegenwoordigers van zes afdelingen. Elke afdeling vertegenwoordigt een eigen gebied binnen het werkgebied van de NFW.

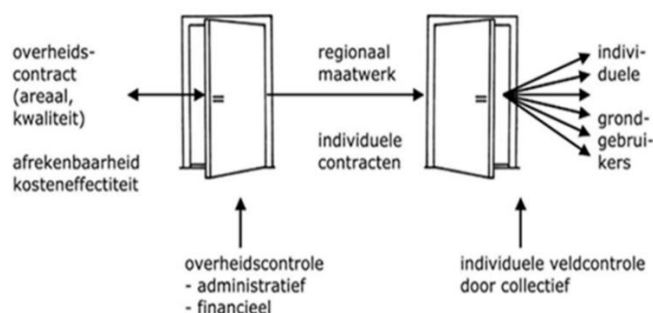
Daarnaast is er een dagelijks bestuur die fungeert als schakel tussen bestuurderszaken en bureauezaken. De bureauezaken binnen de vereniging, vaak ANLb gerelateerde werkzaamheden en projecten, worden door eigen personeel afgehandeld. De vereniging kan zo 800 aangesloten leden faciliteren en daarbij ruim 3 miljoen euro per jaar voor agrarisch natuurbeheer in het gebied inzetten. Dit vertaalt zich binnen het ANLb in:

- 2.500 hectare collectief weidevogelbeheer
- 1.600 hectare ganzengedoo gebied
- 1.100 kilometer beheerde landschapselementen (een derde van totaal, circa 3.500 km)
- 321 pingo's en dobben
- 73 hectare natte dooradering

Werkprogramma

NFW werkt met het ANLb volgens het voordeur- achterdeur principe. Hierbij heeft de vereniging aan de voordeur een afspraak met de overheid, de afspraken hebben betrekking op o.a. het areaal agrarisch natuurbeheer, het financiële plaatje en de administratieve verplichtingen die voor de vereniging en de overheid op deze manier overzichtelijk zijn. NFW zet deze verplichtingen om in individuele contracten waarbij gebiedsgericht maatwerk wordt geleverd. NFW is daarmee contactpersoon voor de deelnemende grondgebruikers en ziet ook toe op de naleving van de verplichtingen die zijn aangegaan. Al deze individuele contracten worden door NFW gebundeld en verantwoord richting de subsidieverstrekker, in dit geval de provincie.

Figuur 1: Voordeur- achterdeur afspraken

Agenda Netwerk Noordoost (ANNO)

De Agenda Netwerk Noordoost is het uitvoeringsprogramma van het Sociaal Economisch Masterplan "Netwerk Noordoost - wonen en werken in netwerken". Met het Sociaal Economisch Masterplan en de Agenda Netwerk Noordoost heeft de regio een duidelijke visie gevormd waarin zij anticipeert op de toekomst en de koers uitzet op sociaal economisch gebied voor de komende periode. Binnen de agenda zijn verschillende ambitieprojecten benoemd, de partijen, waaronder gemeenten, provincie, waterschap, Friese Milieu Federatie en de NFW, trekken gezamenlijk aan deze ambities. Alle partijen zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Agenda. Ook het maatschappelijk veld heeft hierbij een belangrijke rol. NFW is binnen de agenda aangesloten bij twee belangrijke thema's, namelijk energietransitie en natuurinclusieve landbouw. NFW vertaalt deze thema's naar projecten die de agrarische sector in het gebied (voornamelijk melkveehouderij) bijdragen te verduurzamen en de natuur meer onderdeel uit laten maken van de bedrijfsvoering.

3. VISIE EN VOORWERK

3.1 Visie op de vraagstelling

De duurzaamheidsdoelen uit de Agenda 2030 (VN Sustainable Development Goals) hebben voor Nederland onder andere betrekking op water, klimaat, landschap, biodiversiteit, bodem en een levensvatbaar landelijk gebied. De bijdrage die gebieden kunnen leveren aan deze doelen verschillen sterk qua vorm en toegevoegde waarde. De abiotische factoren die gebieden bezitten en de maatregelen die boeren nemen om maatschappelijke diensten te leveren werken vaak kostprijsverhogend en/of opbrengstdervend en worden vaak niet door de markt gecompenseerd.

De vereniging NFW is van mening dat een landbouwsysteem dat gericht is op eindeloos intensiveren geen houdbaar systeem is. Het boerenbedrijf bevindt zich in een spagaat; de markt wil meer efficiency en beleidsmakers en de samenleving willen meer aandacht voor de versterking van natuur/landschap/duurzaamheid in de landbouw. De focus zal verlegd moeten worden van optimalisatie en maximalisatie van de productie, naar een landbouw die met behoud van verdien capaciteit meer in balans met zijn omgeving produceert en een bijdrage levert aan de maatschappelijke opgaven van de 21^e eeuw. Het nieuwe GLB zal ingezet moeten worden om deze kentering in de landbouw mede vorm te geven. De vereniging NFW is daarom warm voorstander van doelgerichte betalingen voor maatschappelijke prestaties. Dit mag alleen niet gepaard gaan met een zware regeldruk en administratieve lasten voor de boer.

Het bereiken van doelen kan volgens de vereniging NFW het best gerealiseerd worden wanneer boeren over de benodigde kennis beschikken, intrinsiek gemotiveerd zijn en verantwoordelijkheden zo dicht mogelijk bij een boer worden neergelegd. De hedendaagse boeren en erfbetreders zijn grotendeels opgeleid gericht op productieverhoging. Goede voorbeelden en onderlinge kennisdeling zijn goede hulpmiddelen om tot andere inzichten te komen. Agrarische collectieven zijn professionele gebiedsorganisaties die bewezen hebben maatregelen op de meest geschikte locatie (o.b.v. biotiek, abiotiek en motivaties boer) en in de juiste ruimtelijke samenhang te kunnen realiseren. Door hun verbondenheid met de streek zijn zij in staat boeren te motiveren deel te nemen. Collectieven worden geholpen in hun taak wanneer het GLB instrumentarium meer vanuit een gebiedsaanpak met zelfsturing en vertrouwen met beperkte controle wordt vormgegeven.

De verantwoordelijkheid voor het waarderen voor maatschappelijke diensten ligt echter niet alleen bij de overheid. Ook de consument zal zich meer bewust moeten worden en betalingsbereid op moeten stellen. Het is dus een overheids- ÉN marktverantwoordelijkheid. Winst kan behaald worden wanneer overheid en markt (deels) hetzelfde instrumentarium gebruikt om de bijdrage van boeren aan duurzaamheidsdoelstellingen te waarderen en te borgen.

3.2 Voorwerk

In de periode januari 2016 tot juni 2017 heeft de vereniging NFW gezocht naar verdienmodellen voor natuurinclusieve landbouw. Vanuit een marktconsultatie zijn verschillende mogelijkheden voor het verzilveren van een duurzame manier van landbouwuitoefening waarbij rekening gehouden wordt met natuur, milieu en klimaat benoemd. Eén van deze mogelijkheden is het invulling geven aan voorwaarden voor toekomstige subsidiestromen (GLB na 2020). Gebleken is dat het aantoonbaar maken en borgen van de bijdrage van een landbouwbedrijf aan maatschappelijke doelen noodzakelijk is voor meerdere verdienmodellen. De vereniging NFW heeft een raamwerk uitgewerkt om deze aantoonbaarheid en borging te verzorgen. Hiervoor is de term **Boeren in balans certificaat** geïntroduceerd. De vereniging NFW ziet een certificaat als mogelijk middel voor de borging, maar niet als enige middel. Ook met een monitor, keurmerk of beleidsregels kunnen de aantoonbaarheid en borging ingevuld worden. Randvoorwaarden die aan een borgingsinstrument of beleid worden gekoppeld zijn:

- Deelname of inzet op het beleid is op basis van vrijwilligheid.
- De administratieve lasten moeten beperkt zijn, één instrument voor overheid (GLB) en markt.
- Het instrument is een keuzepalet, zodat het voor iedere agrarische ondernemer die deel wil nemen de mogelijkheid biedt dit te doen.
- Binnen een nationaal kader kan het instrument gebiedspecifiek worden ingevuld op basis van lokale / regionale kwaliteiten en behoeften.
- Het instrument moet bijdragen aan een 'level playing field' voor agrarische bedrijven binnen en buiten maatschappelijk waardevolle gebieden en gebieden met of zonder natuurlijke of cultuurhistorische handicaps.
- Het instrument moet voldoende borging bevatten van natuurinclusiviteit (het moet wel wat bijdragen en voorstellen).
- De inhoudelijke uitwerking is op te schalen van bedrijfs- naar gebiedsniveau.
- Voor een succesvolle introductie van het instrument is samenwerking op een groter schaalniveau dan dat van het werkgebied van de NFW, bij voorkeur nationaal, noodzakelijk.
- Het instrument moet steun vinden bij beleidsmakers, maatschappelijke organisaties en ketenpartijen.

Vanaf 1 mei werkt de vereniging NFW samen met de gebiedscollectieven ELAN en It Lege Midden aan een vervolgproject verdienmodellen natuurinclusieve landbouw. Het ontwikkelde raamwerk zal in dit project theoretisch getoetst worden door de twee andere collectieven. Daarnaast wordt gewerkt aan commitment voor het concept bij de achterban, in de regio en bij landelijke en Europese belangrijke en invloedrijke stakeholders. Zo is onder andere een enquête uitgevoerd om de resultaten van het eerste project te toetsen. De voorlopige resultaten wijzen een brede steun uit voor de randvoorwaarden onder de eigen achterban (leden) en relaties van de vereniging NFW.

Het ontwikkelde raamwerk voor een borgingsinstrument is één van de onderleggers voor de Pilot GLB. Opgedane kennis en ervaring zal worden ingebracht en meegenomen in de Pilot GLB.

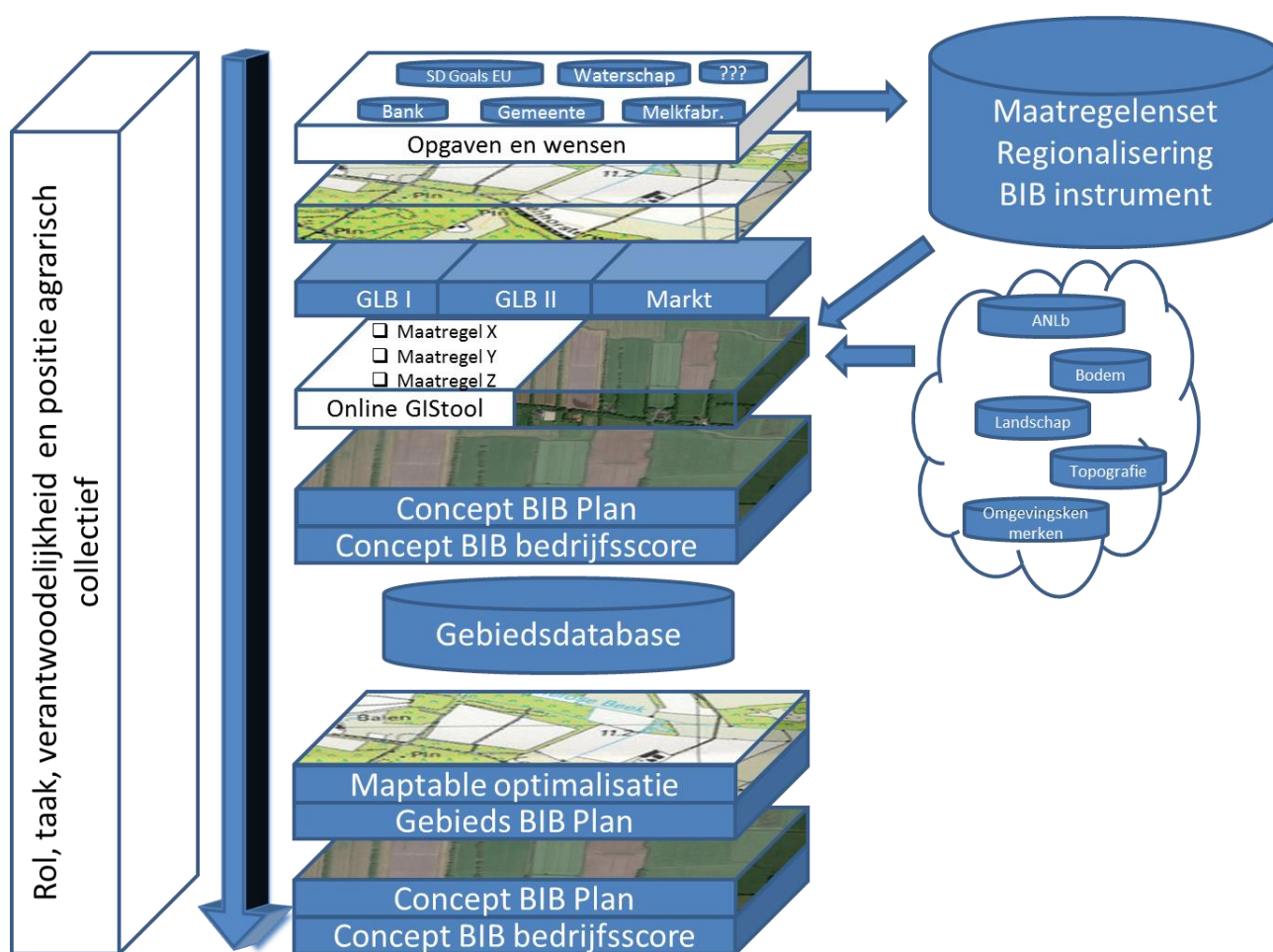
Het rapport: *“Certificering als middel voor verdienmodellen voor natuurinclusieve landbouw”* is als bijlage bij dit projectplan gevoegd.

Ook in de periode 2011 tot en met 2014 was de NFW pilotgebied voor één van de GLB Pilots. In deze pilot zijn bouwstenen ontwikkeld, getest en gedemonstreerd die model hebben gestaan voor het huidige ANLb2016. Voor niet alle ideeën van toen was op dat moment ruimte in (EU) regelgeving en draagvlak binnen de landbouwsector. Destijds ontwikkelde ideeën en opgedane ervaringen zullen, indien deze binnen de hedendaagse werkelijkheid, context en krachtenveld nog relevant zijn, benut worden in de pilot.

4. ACTIVITEITEN EN BEOOGDE RESULTATEN

Met de voorgestelde pilot wordt beoogd om vanuit het vergroeningsvraagstuk een aantal nieuwe maatregelen en mechanismen voor de verduurzaming van de landbouwuitoefening te ontwerpen en te experimenteren met de implementatie ervan. Op deze wijze kunnen waardevolle informatie en bouwstenen worden vergaard, ontwikkeld en getest die én voor het beleid en regelgeving én voor de praktijk én voor de markt (ketenpartijen) van betekenis kunnen zijn. In onderstaande figuur is de opzet van het project schematisch weergegeven. In de navolgende paragrafen worden aan de hand van deze figuur de activiteiten binnen de pilot nader uitgewerkt.

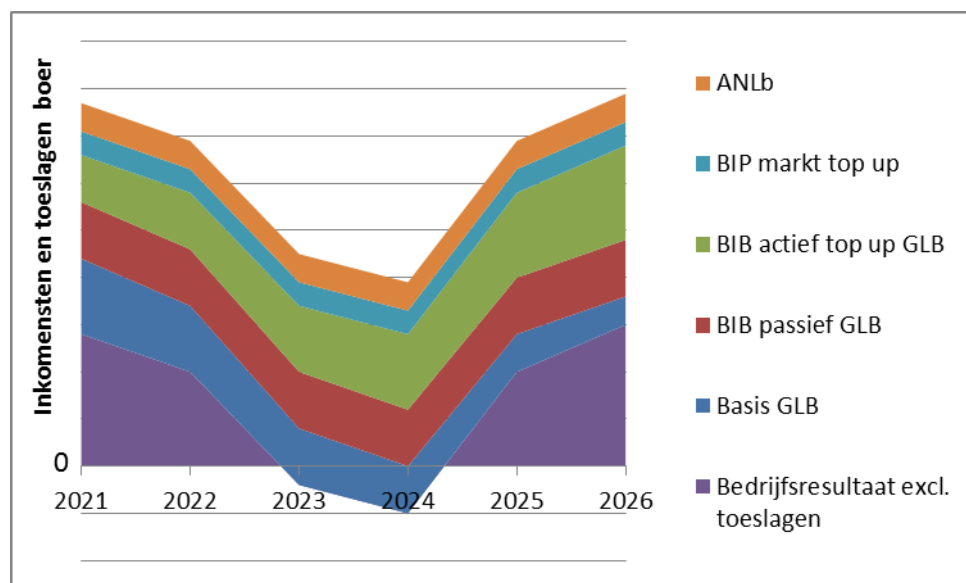

4.1 Ontwikkeling bouwstenen nationale borgingsmethodiek voor een gebiedsgerichte invulling van een doelgericht GLB

4.1.1 Eén borgingsmethodiek voor GLB en markt

Bovenop de basisprijs voor de producten die een boer produceert kan het inkomen van een boer aangevuld worden vanuit het GLB en de markt. Voor het GLB ziet de vereniging NFW een gelaagde structuur voor zich van waaruit stimulansen uitgaan om meer invulling en uitvoering te geven aan verduurzaming van de landbouw. Naast een (aflopende) hectaretoeslag zal het grootste deel van de betalingen binnen het GLB gekoppeld moeten zijn aan maatschappelijke doelen. Daarnaast is het wenselijk dat ook de markt (consument) meer gaat betalen voor aantoonbaar duurzaam geproduceerde producten. In onderstaande figuur is de door de NFW beoogde gelaagdheid schematisch weergegeven. Naast bovenstaande gelaagdheid kan een boer nog nevenactiviteiten hebben, bijvoorbeeld op het vlak van recreatie en toerisme. Deze zijn hier buiten beschouwing gelaten.

De NFW ziet een meerwaarde in één borgingsmethodiek voor GLB en markt. Het BIB beleids- en marktinstrument kan hier een prominente plaats in innemen. De vereniging NFW ziet het als middel. Indien gedurende het project blijkt dat een ander instrument gestoeld op vergelijkbare uitgangspunten beter past binnen het toekomstig GLB of beter aansluiting vindt bij marktinitiatieven, dan zal op deze ontwikkeling mee-ontwikkeld worden.

1. Marktprijs product

De basis voor het inkomen van de boer hoort te liggen in de prijs voor zijn primaire product. De consument vraagt kwalitatief hoogwaardig voedsel. Het is aan de boer om dit te produceren en hier een goede prijs voor te krijgen. De praktijk is echter dat de marktwerking in de landbouw niet (volledig) functioneert volgens het principe van vraag en aanbod. Dit betekent dat boeren niet al hun kosten, bijvoorbeeld de kosten voor biodiversiteits- en landschapszorg, kunnen doorbelasten op het product en regelmatig onder de kostprijs moeten produceren. Bij voorkeur ontstaat er een voedselakkoord, met de afspraak en uitwerking dat er nooit meer onder de kostprijs wordt uitbetaald aan een boer.

2. Basis GLB

Boeren zijn niet enkel voedselproducenten maar ook hoeder en onderhouder van het landelijk gebied en zorgdrager voor een deel van de sociale cohesie in het landelijk gebied. Door landbouw te bedrijven wordt het landelijk gebied onderhouden en is er bedrijvigheid en werkgelegenheid in het landelijk gebied voor leveranciers, transporteurs en verwerkende industrie. Dit gecombineerd met een compensatie voor eerder genoemde verstoring van de marktwerking en het gedwongen worden onder de kostprijs te produceren vormt de basis voor de betaling van een basistoelage GLB.

3. BIB passief GLB (individueel)

Diverse overzichten van wetenschappelijk onderzoek onderschrijven het grote belang van hoge biodiversiteit voor effectieve en betrouwbare landschapsdiensten. Dit wordt ook wel basisbiodiversiteit genoemd. (Vos et. al. 2017). Basiskwaliteit biodiversiteit is de basisverzekering voor goed werkende landschapsdiensten, diensten die door de groenblauwe dooradering worden geproduceerd.

De basis voor alles wat boven de grond groeit, bloeit en leeft ligt onder het maaiveld van een perceel in de bodem.

De aanwezigheid van een netwerk groenblauwe dooradering, een sterke mate van grondgebondenheid van het agrarisch bedrijf, het toepassen van goed bodembeheer, zoals het op het juiste moment en onder de juiste condities aanwenden van mest, en het sluiten van kringlopen zouden de basis moeten vormen voor een eerste vergroeningslaag binnen het GLB waar iedere boer, met eventueel benodigde gedragsverandering, eenvoudig aan zou moeten kunnen voldoen. Welke maatregelen en gebiedskenmerken hier een invulling aan geven zijn per gebied verschillend en afhankelijk van verschillende omgevingsfactoren zoals bodemtype, landschapstype, etc. Het regionaal vormgegeven BIB instrument kan hier concreet invulling aan geven. In samenhang met onderdeel 0 zal het BIB concept verder ontwikkeld en in de praktijk concreet ingevuld worden voor het werkgebied van de NFW.

4. BIB actief top up GLB (collectief)

Naast passieve diensten zijn er ook tal van actieve diensten mogelijk die een boer, individueel of in collectief verband, op zijn bedrijf kan toepassen. Het gaat daarbij om diensten die bijdragen aan de maatschappelijke doelen, maar die niet wettelijk verplicht zijn of tot de algemeen als standaard gehanteerde productiewijze gerekend kunnen worden. Voor diensten in deze laag geldt dat ze individueel uitgevoerd kunnen worden, maar in veel

gevallen ook collectief op (deel)gebiedsniveau. De totaalbijdrage aan maatschappelijke doelen is dan vaak meer dan de som der delen.

Wanneer een boer dergelijke actieve diensten levert voor de maatschappij zou hij hiervoor een compensatie mogen verwachten. De borging en waardering hiervan kan ingevuld worden door een BIB instrument (beleidsregels, keurmerk vanuit de markt, etc.). De verwerking van de collectiviteit in de waardering is een onderdeel dat nog niet conceptueel is ontwikkeld.

5. BIB top up markt en regelgeving

Ook de markt vraagt om diensten of een aantoonbare duurzame productiewijze. Samen met marktpartijen wordt verkend welke mogelijkheden er zijn om het BIB gedachtegoed aan te laten sluiten bij hun duurzaamheidsprogramma's. In eerste instantie wordt hier gedacht aan de zuivelverwerkende industrie en banken. Mogelijk kan ook de verbinding gelegd worden naar de akkerbouw. Daarnaast kan aan boeren met een zekere bijdrage aan duurzaamheidsdoelen (bijvoorbeeld uitgedrukt in BIB-score) mogelijk vrijstelling of ruimte in regelgeving verkregen worden bij (semi)overheden.

6. Beheer gericht op specifieke soorten (ANLb)

Tot slot is er de top up voor beheer gericht op specifieke doelsoorten. Hiervoor is sinds 1 januari 2016 het ANLb2016 van start. Hoewel hier nog verbeteringen mogelijk zijn is dit in de kern een goed instrument voor effectief en efficiënt collectief agrarisch natuur- en landschapsbeheer. In dit project wordt het huidige ANLb als uitgangspunt genomen. Het project legt de focus op het overige deel van het GLB. Wel zal gekeken worden naar inhoudelijke samenhang tussen de maatregelen en activiteiten in de verschillende lagen.

Samenhang tussen de diverse niveaus

Inhoudelijke samenhang

Tussen de verschillende niveaus bestaat een inhoudelijke interactie (verticale samenhang). De basis zit in het BIB passief niveau. Als dit op orde is, kan het actieve beheer in de andere lagen het meest effectief zijn. Ook het BIB actief en het ANLb niveau kunnen elkaar inhoudelijk versterken. Daarnaast is het effect van maatregelen mede afhankelijk van samenwerking op gebiedsniveau (horizontale samenhang). Bij het benoemen van het type maatregelen bij de diverse niveaus zal zowel de verticale als horizontale samenhang uitgewerkt worden.

Praktisch wordt dit voor het werkgebied van de NFW ingevuld in het gebiedsproces zoals beschreven staat in onderdeel 4.1.2. het concreet invullen van het BIB certificaat voor het werkgebied van de NFW.

Instrumentele samenhang

Het toekomstige GLB ligt nog op de tekentafel. Bovenstaande visie op het GLB zal gedurende de pilot doorontwikkeld worden en telkens geactualiseerd worden op basis van de vorderingen in beleidsvorming binnen de EU en vervolgens binnen Nederland.

In de GLB Pilot zal door de NFW het Boeren in Balans concept doorontwikkeld worden, zodat het past binnen een nieuw GLB en de Nederlandse inzet vanuit het ministerie van LNV in de

onderhandelingen. De kansen hiervoor ziet de vereniging NFW vooral in de eerste twee niveaus. Bij de doorontwikkeling zal gekeken worden naar mogelijkheden om een prikkel in te bouwen voor verdere verduurzaming.

Verdere ontwikkeling en doorvoering van zelfsturing leidt tot lagere controledruk bij deelnemers/boeren en tot een hogere graad van eigen verantwoordelijkheid/betrokkenheid binnen het gebied. Bij echte doorvoering van zelfsturing leidt dit ook tot kostenefficiëntie. Een collectief kan een belangrijke rol spelen in deze zelfsturing. Bij de ontwikkeling van nieuw beleid (of doorontwikkeling van een ingeslagen weg) is daarom een van de ontwikkelpunten de rol van het collectief, maar ook van overheden en uitvoerende diensten waarbij rekening gehouden wordt met eerder geformuleerde uitgangspunten (paragraaf 3.2).

Activiteiten

- Literatuurstudie.
- Gesprekken met beleidsmakers (ministeries LNV, EZK, IenW, (Unie van) Waterschappen, IPO) en regelingsuitvoerders (RvO).
- Afstemming met andere duurzaamheidsinitiatieven (Biodiversiteitsmonitor, Natuurlijk Melken 2050, Veldleeuwerik, Land van Waarde, etc.).
- Uitwerking van concept van gelaagdheid.
- Uitwerking van de taken en rollen van overheid (beleid, betaalorgaan en controle-instantie), collectief en boer.

Beoogde resultaten

- Uitwerking van de gelaagdheid en het type activiteiten danwel prestaties per laag inclusief de verticale samenhang tussen de lagen en horizontale samenhang tussen de verschillende boeren.
- Uitwerking van instrumentele samenhang tussen de lagen, bijvoorbeeld in de vorm van een infographic, welke als schetsontwerp voor nieuw beleid kan dienen.
- Uitgewerkte werkwijzen en taak en rolverdeling tussen overheid (beleid en betaalorgaan), collectief en boer bij het schetsontwerp.
- Overzicht van benodigde beleidsruimte (en van daaruit vereenvoudigingen en aanpassingen in EU en Nationale regelgeving).
- Verkenning naar mogelijkheden voor resultaatsbeloning.
- Afweging van voor- en nadelen van resultaatsbeloning versus inspanningsbeloning vanuit het perspectief van boer, maatschappij en collectief.

Te betrekken partners:

Ministerie LNV, BoerenNatuur, collega collectieven (o.a. Groningen West en een akkerbouwcollectief), Stichting Certificering SNL, RFC, Noorderland Melk, St. Veldleeuwerik, Land van Waarde, etc.

4.1.2 Gebiedsproces met vraag en aanbod

Door regionaal maatwerk toe te passen bij het benoemen van maatschappelijke diensten binnen het GLB en daarbij ondernemerschap en gebiedskwaliteiten centraal te stellen, zullen financiële middelen effectiever besteed worden. Het is daarom van belang om de EU doelen voor het GLB met regionale partners verder uit te werken en hier regionale doelen en/of doelen van keten of marktpartijen aan te koppelen. In een gebiedsproces met lokale en regionale overheden, terreinbeheerders, maatschappelijke organisaties en markt- en ketenpartijen worden maatregelen benoemd voor de invulling van het regionale BIB instrument. Hierbij wordt gedacht aan duurzaam bodembeheer (bodemverdichting, blijvend grasland, verhouding grasland, bouwland, etc.), het sluiten van kringlopen, grondgebondenheid, aanwezigheid en beheer van groenblauwe dooradering, (precisie)bemesting, etc. Ook zal bekeken worden welke mogelijkheden er liggen om het erf en de kansen die dit biedt voor biodiversiteit te betrekken.

Voor het werkgebied van de vereniging NFW wordt voornamelijk gedacht aan twee verschillende invullingen, een voor het open landschap en een voor het besloten coulisselandschap. Zowel de bodemopbouw, landschappelijke verschijningsvorm als biodiversiteitswaarden verschillen tussen deze twee landschapstypen sterk. Deze twee invullingen kunnen binnen hetzelfde gebiedsproces door twee subgroepen worden uitgewerkt. Per maatregel wordt onderbouwd in welke laag (BIB passief GLB, BIB actief GLB, BIB markt) de waardering thuis zou horen. Waar mogelijk wordt een waardering voor de maatregelen benoemd rekening houdend met zowel de verticale als horizontale samenhang, het ondernemerschap van de boer en last but not least de bijdrage aan de EU/en-of gebiedsdoelen. Indien de bijdrage of waardering niet of moeilijk te onderbouwen is, wordt dit ingebracht in de onderzoeksagenda van de NFW die gekoppeld is aan het veldlab van hogeschool Van Hall Larenstein en ONOF. Een ander onderdeel dat uitgewerkt wordt is de borgingsmethode per maatregel waarbij nadrukkelijk ook de mogelijkheden van nieuwe technieken als drones en remote sensing betrokken zullen worden.

Activiteiten:

- Verkenning van bestaande beleidsopgaven en –ambities (deskstudie) met inbreng van gebiedspartners.
- Werksessies met gebieds- en ketenpartners.
- Benoemen van mogelijke maatregelen.
- Uitwerken maatregelen (tot het niveau waarop afspraken met boer gemaakt kunnen worden, inclusief borgingsmethode).

- Indelen maatregelen naar BIB-laag.
- Waardering van maatregelen o.b.v. beschikbare bestaande kennis en het proces van vraag en aanbod.
- Benoemen van kennislacunes voor onderbouwing en waardering (ver)nieuwe(nde) maatregelen.
- Bestuurlijke borging in de ANNO themagroep GrienBlau.
- Werken met de ontwikkelde methodiek door twee / drie collega collectieven (Waadrâne, Groningen West en een akkerbouwcollectief).

Beoogde resultaten

- Door gebiedspartijen gedragen gebiedsplan met regionale invulling van de door de EU gestelde prioriteiten en doelstellingen voor het GLB en klimaatdoelstellingen, gekoppeld aan meer regionale doelen op het gebied van natuur, milieu, landschap, economie en platteland in het algemeen.
- Uitgewerkte maatregelen t.b.v. pilot.
- Onderzoeksagenda / -vragen voor nadere onderbouwing en waardering (ver)nieuwe(nde) maatregelen.

Te betrekken partners:

Provincie Fryslân, gemeenten Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen, Dantumadeel, Kollumerland en Smallingerland, wetterskip Fryslân, LTO, Landschapsbeheer Fryslân, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea dorpsbelangen, Friese Milieu Federatie, BvFW, Rabobank, ONOF, etc.

4.2 Regionale ruimtelijke vertaling

Een van de doelen is lagere administratieve lasten in de gehele keten. Nieuwe en bestaande digitale technieken kunnen hier een belangrijke bijdrage inleveren. De NFW wil daarvoor bestaande, beproefde methodes combineren met nieuwe methodes. Ofwel de combinatie van digitale hulpmiddelen en het persoonlijk contact tussen boer en gebiedscoördinator.

In samenwerking met een professionele partij gespecialiseerd op dataontsluiting en het bouwen, beheren en ontwikkelen van GEO applicaties voor de landbouw en overheid (bijvoorbeeld het Kadaster of CROPR) zal een online GIS tool ontwikkeld worden waarmee boeren hun eigen concept Boeren in Balans bedrijfsplan kunnen uitwerken. Daarbij zal gezocht worden naar aansluiting bij bestaande GIS tools en in het bijzonder SCANGIS. Deze tool zal gevoed worden met diverse (open) data bronnen, 'big data' vanuit de overheid en de set met BIB maatregelen die in het gebiedseigen BIB certificaat zijn opgenomen (o.b.v. het gebiedsproces, paragraaf 0). Een mogelijke koppeling kan hier gelegd worden met pilots precisielandbouw waarbij technieken voor precisielandbouw worden ingezet om winst voor biodiversiteit te realiseren. Een kansrijk voorbeeld hiervan is recentelijk (januari 2018) gepubliceerd door onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen¹.

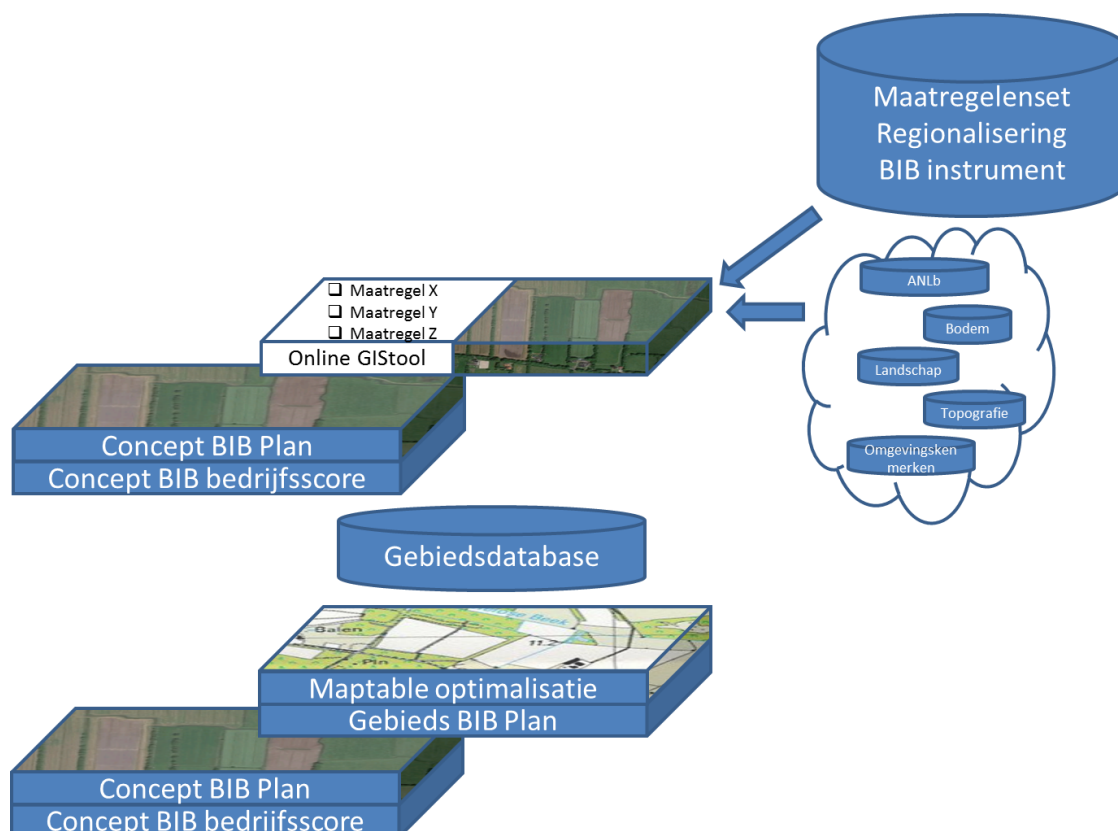
¹ <https://www.rug.nl/news/2018/01/satellite-identifies-bird-friendly-meadows>

De bijdrage van maatregelen aan de EU- en gebiedsdoelen zal in onderlinge inhoudelijke samenhang tussen de maatregelen op basis van de beschikbare wetenschappelijke en gebiedskennis vertaald worden naar rekenregels voor de online GISTool. Op basis van deze rekenregels wordt met behulp van de GISTool bepaald of maatregelen conflicterend dan wel verenigbaar en / of versterkend aan elkaar zijn.

De individuele BIB bedrijfsplannen worden verzameld in een database en gecombineerd tot een collectief BIB gebiedsplan. De GISTool berekent op basis van haar algoritmes de inhoudelijke conflicten en kansen voor versterking in de individuele BIB bedrijfsplannen. Deze vormen de basis voor het gesprek in de regio.

De uitkomsten van de GISTool worden gezien als een vertrekpunt voor het gesprek met de boer. Dit gesprek zal met behulp van maptable functionaliteit op 'huiskamerniveau' plaatsvinden onder leiding van de gebiedscoördinator. De individuele BIB bedrijfsplannen en het daaruit ontstane collectieve BIB gebiedsplan vormen de basis voor het gesprek om uiteindelijk op gebiedsniveau te komen tot het optimale plan. Optimaal in de zin van maximaal doelbereik binnen de mogelijkheden die de boeren (op basis van vrijwilligheid) hebben.

De onlinetool wordt gekoppeld aan de website www.boereninbalans.nl welke momenteel ‘under construction’ is. Deze website kan te zijner tijd uitgroeien tot een online platform waarmee opgeschaald kan worden, zodat ook andere collectieven hun gebiedseigen BIB certificaat kunnen samenstellen en hiermee kunnen werken. Ook wordt gekeken op welke wijze aangesloten kan worden bij de SCANICT.

Activiteiten

- Uitwerken rekenregels.
- Ontwikkeling GIS tool en maptable functionaliteit.
- Kalibreren rekentool en rekenregels in pilotgebied (in cyclisch proces met paragraaf 4.3).
- Ontwikkeling site www.boereninbalans.nl, mede als communicatieplatform voor de pilot.

Beoogde resultaten

- Rekenregels voor GIS tool t.a.v. versterkend, verenigbaar of conflicterend karakter maatregelen.
- Online GIS tool en maptable functionaliteit.
- Website www.boereninbalans.nl.

Te betrekken partners

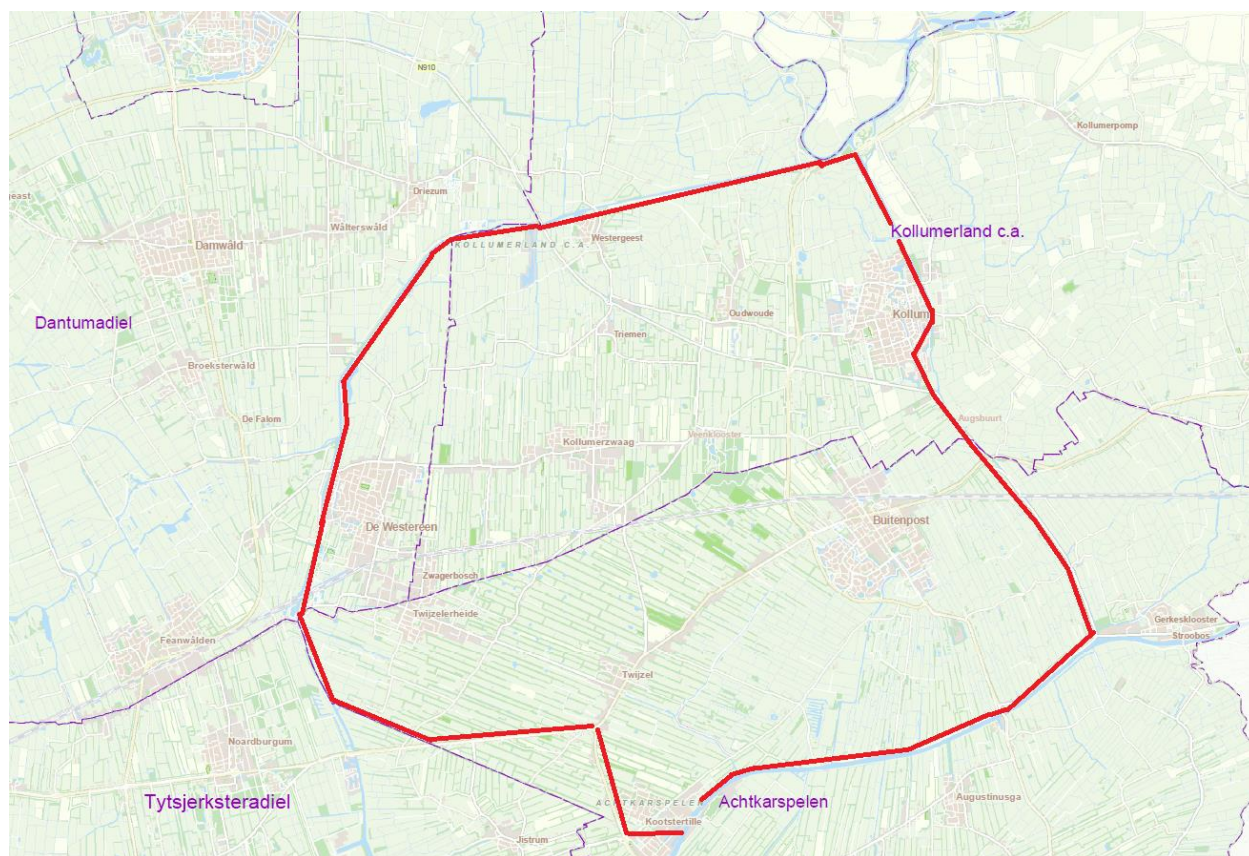
Ministerie LNV, BoerenNatuur / SCANICT, ontwikkelaars, gebiedspartijen, deelnemers pilot.

4.3 Toetsing met leden

4.3.1 Gebiedsuitwerking in een pilotgebied

Het toetsen van enerzijds de gebiedsgerichte invulling van het borgingsinstrument voor gebiedsgerichte invulling van het GLB en anderzijds de daarvoor ontwikkelde GIS tool in de praktijk zal worden uitgevoerd met boeren in een pilotgebied. Het pilotgebied betreft een graslandgebied van voornamelijk melkveehouders, maar ook particuliere leden en burgers tussen De Westereen, Kollumerzwaag, Veenklooster, Kollum, Buitenpost en het Prinses Margrietkanaal. Dit gebied van ongeveer 4.000 hectare herbergt binnen het ANLb de leefgebieden open grasland, natte dooradering en droge dooradering. In dit gebied liggen diverse cultuurhistorische elementen, terreinen van TBO's alsmede een gebied met een nog concreet te maken watergebiedsplan van wetterskip Fryslân. Een nadere uitwerking van het exacte aantal deelnemers met de omvang van hun gronden binnen het pilotgebied kan later worden aangescherpt.

Voor alle deelnemers met agrarische gronden wordt een concept BIB bedrijfsplan gemaakt. In de vorm van een studiegroep wordt dit 'klassikaal' uitgevoerd zodat boeren elkaar ook inspireren. Later worden via de ontwikkelde maptable functionaliteit de afzonderlijke plannen geoptimaliseerd. In deze optimalisatiestap zullen ook eigendommen buiten de agrarische gronden zoals die van particulieren of overheden betrokken worden.

Activiteiten

- Deelnemers stellen bedrijfs BIB plan op met Online tool.
- Huiskamerbijeenkomsten met map table → opstellen gebieds BIB plan.
- Gebiedsbijeenkomst met gebiedspartijen.

Beoogde resultaten

- Bedrijfs BIB plannen.
- Gebieds BIB plan.

Te betrekken partners:

Boeren, burgers en buitenlui, gemeenten Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen, Dantumadiel en Kollumerland, wetterskip Fryslân, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea, Friese Milieu Federatie, etc.

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

provinsje fryslân
provincie fryslân

4.3.2 Proefdraaien in de praktijk op kleine schaal

De planvorming vindt grotendeels plaats op het niveau van het pilotgebied, omdat dit ook het schaalniveau is waarop dit plaats moet vinden vanwege onderlinge interacties. Het maken van het gebiedsplan blijft in zekere zin 'droog oefenen'.

Het maken van prestatieafspraken met boeren wordt niet grootschalig geoefend, maar intensief en op kleine schaal. De uitgewerkte werkwijzen en taak en rolverdeling tussen overheid, betaalorgaan, collectief en boer zullen in de praktijk getest worden 'van A tot Z'. Dit houdt in het maken en vastleggen van de afspraken, uitvoering, controle, monitoring en verantwoording. Hoe dit exact vorm krijgt is afhankelijk van de uitwerking zoals beschreven in paragraaf 4.1. Op basis van de ervaringen zullen de uitgewerkte werkwijzen en taak en rolverdeling tussen overheid, betaalorgaan, collectief en boer verder bijgesteld worden.

De vereniging NFW heeft voor de keuze voor een pilot op kleine schaal verschillende redenen:

- Deelname kan alleen verwacht worden bij reële vergoedingen. Uitgaande van een forse vergroening van het GLB en verschuiving van middelen naar de 'maatschappelijk waardevolle gebieden' zou dit mogelijk neerkomen op bedragen die gemiddeld de € 250 / ha zouden overstijgen. Bij een gebied van 4.000 hectare zou het toetsen in de praktijk voor één jaar al € 1 miljoen euro vragen.
- Bij kleinschalig oefenen kan een intensief proces met deelnemende boeren worden gevoerd, zoals het bepalen van de prijs voor een activiteit en/of de prijs voor een heel bedrijfsplan. Bij alle processtappen kunnen (en zullen) ervaringen nauwgezet (extern) geëvalueerd worden.
- Bij een klein aantal bedrijven kan (en zal) meer intensief juist ook op bedrijfsniveau naar de samenhang en impact van activiteiten gekeken worden.

Het is van belang een echte situatie na te bootsen. Nieuwe maatregelen zullen mogelijk niet uitgevoerd kunnen worden doordat bestaande wet- en regelgeving in de weg staat. Eventuele knellende wet- en regelgeving wordt benoemd zodat dit ook geagendeerd en ingebracht kan worden in de Nationale en Europese ontwikkeling en implementatie van het toekomstig GLB.

Activiteiten

- Oefenen in de praktijk met maken beheer- / prestatieafspraken 'van A tot Z'.
- Bijstellen werkwijzen en taak en rolverdeling tussen overheid, betaalorgaan, collectief en boer.

Beoogde resultaten

- Bijgestelde werkwijzen en taak en rolverdeling tussen overheid, betaalorgaan, collectief en boer.
- Bouwstenen voor invulling toekomstig GLB.

Te betrekken partners:

Deelnemers, ministerie LNV, RvO, nVWA, Stichting Certificering SNL.

Studiegroepen

De ervaring leert dat een klein pilotgebied goed is om nieuwe dingen te toetsen, maar om de massa mee te krijgen er meer nodig is. Hoewel de BIB plannen integraal zijn, heeft iedere boer toch zijn eigen interesses en kennisvragen. Daarom zal ook gestart worden met een aantal studiegroepen die ook aan de slag gaan met het BIB bedrijfsplan maar met kennisuitwisseling over specifieke maatregelen. Vanuit de ervaring die met het werken met de studiegroepen wordt opgedaan wordt een format ontwikkeld over de manier van kennisdeling binnen een collectief zodat dit ook door andere collectieven kan worden toegepast.

Activiteiten

- Studiegroepen.

Beoogde resultaten

- Inbreng ervaringen van bredere groep boeren.
- Op gang gebracht denkproces over verdere verduurzaming van landbouw.

4.4 Aansluiting bij marktontwikkelingen

Bij de conceptuele doorontwikkeling van het BIB instrument zal ook nadrukkelijk gekeken worden en aansluiting gezocht worden met bestaande initiatieven uit de sector om verduurzaming of natuurinclusieve landbouw te waarderen. Door het stroomlijnen van GLB met marktinitiatieven kunnen onder andere de totale administratieve lasten voor de boer (vanuit overheid en sector) vereenvoudigd worden. Bij de afstemming wordt bijvoorbeeld gedacht aan de Stichting Natuurlijk Melken 2050 (samenwerkingsverband Noorderland Melk en Boerengilde), de biodiversiteitsmonitor van Royal Friesland Campina of Land van Waarde, maar ook initiatieven vanuit de akkerbouw.

Al eerder in het gebiedsproces worden marktpartijen betrokken bij het project waarbij de insteek is om vanuit de keten ook een extra waardering te krijgen voor de maatschappelijke diensten die een boer extra levert wanneer hij 'in balans boert'. Echter, ook buiten de keten liggen mogelijk kansen voor verzilvering. Denk daarbij bijvoorbeeld aan zorgverzekeraars of energiemaatschappijen. In het project zal daarom ook verder gekeken worden naar mogelijke verdienmodellen. Hiervoor wordt mogelijk samenwerking gezocht met CREM, bureau voor duurzame ontwikkeling die momenteel in opdracht van het ministerie van Economische Zaken werkt aan een methode voor bedrijven om te kunnen rapporteren over hoe zij omgaan met natuurlijk kapitaal.

Activiteiten

- Afstemming met en betrokkenheid bij diverse duurzaamheidsinitiatieven.

Beoogde resultaten

- Bijdrage aan het samenbrengen van diverse duurzaamheidsinitiatieven vanuit beleid, markt en samenleving.

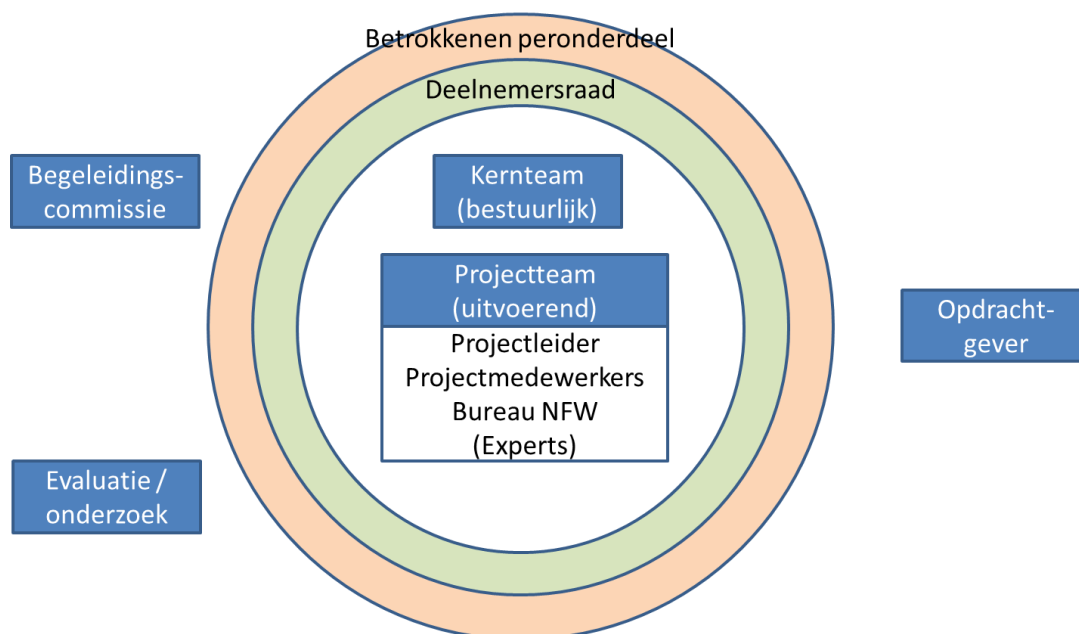

5. PROJECT- EN PROCESORGANISATIE

De vereniging NFW heeft een open proces voor ogen met de GLB pilot waarin passend bij hun positie en rol diverse stakeholders worden betrokken. Over de vorderingen, ervaringen en bevindingen van de pilot zal gecommuniceerd worden en waar mogelijk zullen deze ook gedemonstreerd worden. Tijdens de uitvoering van het project zullen ook diverse partners betrokken worden. In dit hoofdstuk wordt de manier waarop de NFW dit van plan is te organiseren toegelicht.

5.1 Projectorganisatie

De projectorganisatie zal uit meerdere lagen bestaan om een goede aansluiting te houden met de achterban, maar ook het bredere speelveld en om de best beschikbare kennis en ervaring aan het project te binden.

5.2 Projectorganisatie

De dagelijkse uitvoering zal worden uitgevoerd door een projectteam onder verantwoordelijkheid van een bestuurlijk kernteam GLB van de vereniging NFW. Het kernteam denkt mee, en stuurt de ontwikkeling binnen de pilot. De voorbereiding van de overleggen met het kernteam wordt gedaan door het projectteam. Het projectteam is belast met de dagelijkse uitvoering van het project en staat onder leiding van een projectleider met een aantal vaste projectmedewerkers en een vaste bureaumedewerker. Afhankelijk van vraagstukken die zich gedurende de uitvoering van de pilot voordoen kunnen experts (tijdelijk) worden toegevoegd aan het projectteam.

Rond het kernteam en projectteam wordt een deelnemers- of ledenraad samengesteld. In deze deelnemersraad zitten tenminste alle deelnemers waar op kleine schaal mee proefgedraaid wordt. Daarnaast wordt er naar gestreefd om tenminste van iedere afdeling van de vereniging NFW een afvaardiging in de deelnemers- of ledenraad en enkele deelnemers aan de studiegroepen vertegenwoordigd te hebben. De deelnemers- of ledenraad heeft als taak de ontwikkelingen bij te sturen zodat deze blijven aansluiten bij de agrarische bedrijfsvoering en praktisch toepasbare producten ontwikkelen.

Een tweede schil rond het kernteam wordt gevormd door alle betrokkenen die in hoofdstuk vier per onderdeel benoemd zijn. In deze schil zijn ook enkele collega collectieven vertegenwoordigd om zo ook de aansluiting te houden met andere collectieven. Daarbij vindt de vereniging regionale en thematische spreiding van belang. Gestreefd wordt naar een samenstelling met vertegenwoordiging uit meerdere provincies en van de verschillende leefgebieden en bodemtypen.

5.3 Externe begeleiding

Naast de projectorganisatie zal de vereniging NFW zich bij de uitvoering van het project ook extern laten begeleiden.

5.3.1 Opdrachtgever

Het ministerie van LNV is opdrachtgever voor de pilot. Het ministerie zal bij enkele onderdelen een rol vervullen in de tweede schil van de projectorganisatie. Daarnaast zal regelmatig afstemming plaatsvinden met het ministerie als opdrachtgever over de voortgang en bevindingen van het project. Dit kan mogelijk in samenwerking met de overige pilotgebieden en/of een koepelproject vanuit BoerenNatuur plaatsvinden.

5.3.2 Externe begeleidingsgroep

Belangrijk voor de ontwikkeling van nieuwe maatregelen, mechanismen en beleidsvoorstellen is de verankering binnen beleid, onderzoek en maatschappij. Via een externe begeleidingsgroep wordt inbreng van deze drie groepen georganiseerd. Bij de samenstelling van de begeleidingsgroep wordt onder andere gedacht aan de volgende personen en / of organisaties.

- BoerenNatuur – Willemien Geertsema
- Ministerie LNV – Aard Mulders
- Provincie Friesland – Truus Steenbruggen / Jetze Genée / Albert Formsma
- Alwin Gerritsen – wetenschap/onderzoek bestuurskunde
- Hens Runhaar – wetenschap/onderzoek governance
- Judith Westerink – wetenschap/onderzoek biodiversiteit en beleid
- Emiel Elferink – onderzoeksagenda Van Hall / duurzaam bodembeheer
- RvO – Arnoud van Melle / Eefke Peeters
- Wereld Natuur Fonds (Jacomijn Pluimers)

Bovenstaande organisaties / mensen zijn nog niet gevraagd

5.3.3 Evaluatie / onderzoek

Hoewel de vereniging NFW bij de uitvoering van het project zelfkritisch zal zijn en ook zich ook zal verplaatsen in verschillende stakeholders voor het nieuwe GLB vanuit beleid, samenleving en landbouw, bestaat altijd het risico op een vorm van 'bedrijfsblindheid'. Daarnaast is de vereniging van mening dat het reflecteren van wetenschappers op aanpak en ontwikkelde handvatten bijdraagt aan de kwaliteit en het draagvlak. Gedurende de pilot zal daarom ook een wetenschappelijke evaluatie worden uitgevoerd. De opdrachtformulering hiervoor zal in samenwerking met de opdrachtgever worden uitgewerkt.

5.4 Communicatie

In de activiteiten zoals beschreven in hoofdstuk 4 is al veel externe (en interne) communicatie opgenomen. Naast deze communicatie is het echter ook van belang ervaringen en opgedane kennis breder te verspreiden onder beleidsmakers en uitvoerende overheidsdiensten, collega collectieven, ketenpartijen, maatschappelijke en belangenorganisaties, etc. Bijvoorbeeld in de vorm van bijdrage aan symposia en conferenties, bijdrage op internetfora zoals www.toekomstglb.nl, een eigen website (www.boereninbalans.nl) of een toelichting aan collega collectieven (bijvoorbeeld op provinciale bijeenkomsten). Met behulp van een communicatiedeskundige wordt een communicatiestrategie met de volgende aandachtspunten uitgewerkt.

- Doel
- Doelgroep
- Boodschap
- Middel
- Moment
- Organisatie
- Kosten

LITERATUURLIJST

- Vos et. al. 2017. Natuur als partner, Basiskwaliteit biodiversiteit als verzekering voor een duurzame toekomst.
- Rozendaal W.J.B., Pilat J., Van 't Land G.J. 2017. Certificering als middel voor verdienmodellen voor een natuurinclusieve landbouw
- Aard Mulders, Presentatie Pilots verduurzaming GLB, 3 oktober 2017
- Kamerbrief Modernisering en vereenvoudiging van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, 3 juli 2017.
- Europese Commissie 29 november 2017. Toekomst van voeding en landbouw

